

Kritik mot en chefsrådmann vid Helsingborgs tingsrätt för att inte ha hållit sammanträde i ett ärende om kontaktförbud

---

Beslutet i korthet: Åklagaren avslag två personers ansökningar om kontaktförbud. De överklagade besluten och begärde att tingsrätten skulle hålla sammanträde. Tingsrätten avslag dock överklagandena på handlingarna. JO konstaterar att det enligt lagen om kontaktförbud finns en ovillkorlig rätt till sammanträde i tingsrätten om en part begär det. Den ansvarige chefsrådmannen kritiserar för att lagen inte följdes. Mot bakgrund av de frågor som ärendet väcker finner JO anledning att skicka en kopia av beslutet till regeringen.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA, genom ombudet BB, klagomål mot Helsingborgs tingsrätt med anledning av handläggningen av ett ärende om kontaktförbud. Hon klagade bl.a. på att tingsrätten inte hade hållit ett sammanträde i ärendet trots att hon begärt detta.

Utredning

JO tog inledningsvis del av bl.a. åklagarens beslut att inte meddela kontaktförbud, tingsrättens dagboksblad och beslut i ärende nr Ä 1550-21. Av handlingarna framgick i huvudsak följande.

AA och en annan person ansökte hos Åklagarmyndigheten om att kontaktförbud skulle meddelas mot nio personer. Den 11 februari 2021 avslag åklagaren deras ansökningar. Som skäl för respektive beslut angav hon följande (motparternas namn är utelämnade):

[NN] har inte tidigare lagförts för brott. De uppgifter som lämnats är inte tillräckliga för ett kontaktförbud. AA har, trots uppmaningar via e-post och via sitt ombud, heller inte medverkat till att kompletterande uppgifter skulle kunna tillföras ärendet. Förutsättningar för kontaktförbud är mot denna bakgrund inte uppfyllda.

AA och den medsökande överklagade besluten och yrkade att tingsrätten skulle meddela kontaktförbud mot var och en av de nio personerna. De begärde också att tingsrätten skulle hålla sammanträde och förklarade att de avsåg att då lägga fram muntlig och skriftlig bevisning. Vid tingsrätten registrerades nio ärenden som handlades gemensamt.

Den 31 mars 2021 avslog tingsrätten (chefsrådmannen CC med nämnd) överklagandena. I skälen för beslutet angavs att tingsrättens samlade bedömning var att det inte fanns anledning att tillåta sökandena att åberopa omfattande kompletterande utredning först i tingsrätten och att det inte fanns anledning att hålla sammanträde i ärendet eller göra ändring i åklagarens beslut.

JO uppmanade därefter Helsingborgs tingsrätt att lämna upplysningar om vilka överväganden tingsrätten hade gjort i fråga om behovet av att hålla sammanträde i ärendet och hur dessa överväganden förhöll sig till 19 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Tingsrätten lämnade genom lagmannen DD följande remissvar (bilagor här utelämnade):

Ärenden om kontaktförbud regleras i lagen (1988:688) om kontaktförbud. I 14–22 §§ finns särskilda bestämmelser som gäller för rättens prövning. Av 21 § första stycket framgår att övriga regler för handläggningen regleras i lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Enligt 19 § första stycket lagen om kontaktförbud ska sammanträde inför rätten alltid hållas om någon part begär det. Rätten till sammanträde framstår som ovillkorlig. Bakgrunden till regleringen torde vara att kontaktförbud är en ingripande åtgärd och att ett förbud normalt inte bör meddelas utan att den som åläggs förbudet har beretts tillfälle att framföra sina synpunkter. Rätten till sammanträde framgår också av tingsrättens egna särskilda handläggningsrutiner när det gäller ärenden om kontaktförbud. Enligt dessa rutiner ska sammanträde alltid hållas om någon part begär det. Några undantag från detta anges inte i rutinerna.

Jag kan av CC:s yttrande konstatera att han är väl förtrogen med de regler som gäller för sammanträde i nu aktuella fall. Han har i beslutet den 31 mars 2021 redogjort för skälen för sitt och nämndens ställningstagande att inte hålla sammanträde.

Tingsrätten har i beslutet den 31 mars 2021 behandlat framför allt tre frågor – fråga om utredningen i tingsrätten, fråga om sammanträde och en materiell prövning av saken. De båda förstnämnda frågorna är ett slag av frågor som vanligtvis bereds innan ärendet tas till slutligt avgörande. En part som åberopar t.ex. förhör med sig själv eller annan person bör ju i god tid före ett avgörande underrättas om att något sammanträde inte kommer att hållas, för att parten ska få möjlighet att föra sin talan på annat sätt. Tingsrätten har vidare inte i själva beslutet, utan endast i skälen, tagit ställning till frågan om sammanträde och ytterligare utredning i tingsrätten. Detta borde ha hanterats bättre.

Tingsrätten har i beslutet begränsat sin prövning till den utredning som fanns vid tiden för åklagarens beslut den 11 februari 2021. Detta torde i praktiken vara att likställa med ett beslut om avvisning av bevisning som åberopades först i tingsrätten. Förutsättningarna för detta regleras i 35 kap. 7 § rättegångsbalken (23 § första stycket lagen om domstolsärenden). Det framgår dock inte uttryckligen av tingsrättens beslut att frågan hanterats på detta sätt, vilket det borde ha gjort. Det är inte ovanligt i ärenden av aktuellt slag att ny utredning

tillkommer i tingsrätten, och det kan röra sig om såväl muntlig som skriftlig bevisning. Det är i sig inget som medför att sammanträde inte ska hållas, kanske snarare tvärtom för att domstolen med frågor och påpekanden ska kunna avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar.

Enligt 19 § första stycket lagen om kontaktförbud ska sammanträde inför rätten alltid hållas om någon part begär det. Enligt min uppfattning borde tingsrätten därför ha hållit sammanträde när AA begärde detta. Jag kan så här i efterhand bara beklaga att så inte skedde.

Tingsrättens handläggningsrutiner för när sammanträde ska hållas är klara och entydiga. De är också kända i domstolen. Jag ser därför inget skäl att förändra tingsrättens rutiner kring detta.

Chefsrådmannen CC lämnade följande underyttrande:

AA har i två omgångar överklagat ett antal avslagsbeslut avseende kontaktförbud. Jag har fattat tingsrättens slutliga beslut i båda omgångarna.

Den första omgången av överklaganden (tingsrättens ärenden Ä 1550-21, Ä 1736-21, Ä 1737-21, Ä 1738-21, Ä 1739-21, Ä 1740-21, Ä 1741-21, Ä 1742-21 och Ä 1743-21) inkom den 3 mars 2021 och avsåg begäran om kontaktförbud mot nio personer. I handläggningen av de ärendena begärde AA att tingsrätten skulle hålla sammanträde. I slutliga beslut den 31 mars 2021 avslogs överklagandena. Också begäran om sammanträde avslogs. Skälen, såväl materiellt som processuellt, anges i protokollet daterat den 31 mars 2021. Tingsrätten hade efter beslutet viss skriftväxling med BB. Beslutet överklagades dock inte.

Den andra omgången av överklaganden inkom den 23 april 2021. Denna gång avsåg AA:s begäran 28 personer. Överklagandet hanterades i ett ärende, Ä 2732-21, även om det alltså fanns en lång rad motparter. I slutligt beslut den 29 april 2021 fastställde tingsrätten åklagarens beslut. I ärendet hade AA inte begärt att sammanträde skulle hållas.

Skälen till tingsrättens ställningstagande i frågan om behovet av sammanträde framgår av tingsrättens beslut den 31 mars 2021. Jag är väl medveten om att 19 § lagen om kontaktförbud inte innehåller några uttryckliga undantag eller ”ventiler”. En strikt tillämpning av lagens bokstav hade dock medfört att tingsrätten skulle behövt kalla en lång rad motparter till sammanträdet, trots att dessa inte ens hörts under handläggningen hos åklagaren. En sådan handläggning hade riskerat att bli farsartad. Det finns också en uppenbar risk att en sådan tillämpning skulle innebära att tingsrätten aktivt medverkade till att trakassera personer beträffande vilka det var tämligen uppenbart att några kontaktförbud aldrig skulle komma att meddelas. Det måste rimligen, i den praktiska handläggningen av ärenden av förevarande slag med den aktuella partsställningen, finnas ett visst – om än litet – utrymme att undvika att hålla sammanträde vid tingsrätten, trots att part begär det.

AA fick möjlighet att kommentera remissvaret.

Bedömning

Tingsrätten har i sitt remissvar lämnat en redogörelse för relevanta rättsliga bestämmelser och jag hänvisar till den. Som framgått har jag avgränsat min utredning till frågan om sammanträde borde ha hållits i ärendet, varför jag inte kommer att gå in på de övriga delar som tingsrätten har berört.

Av utredningen framgår att AA och hennes medpart överklagade åklagarens beslut att avslå deras ansökningar om kontaktförbud. De hade inte hörts under åklagarens handläggning men begärde att vid ett sammanträde i tingsrätten

muntligen få lägga fram sina berättelser och annan ny omfattande bevisning. Tingsrätten höll dock inget sammanträde utan avlog överklagandena på handlingarna.

I skälen för beslutet angav tingsrätten bl.a. att det skulle strida mot instansordningens princip att låta den grundläggande utredningen i ärendet läggas fram först i tingsrätten och att tingsrätten därför – utan att hålla sammanträde – begränsade sin prövning till frågan om åklagarens beslut var riktiga utifrån den utredning som fanns då. Tingsrätten bedömde att åklagarens beslut framstod som välgrundade och att det inte fanns anledning att ändra dem.

Lika med tingsrätten konstaterar jag att det framgår direkt av lagtexten i 19 § lagen om kontaktförbud att ett sammanträde alltid ska hållas inför rätten om någon part begär det. Bestämmelsen gäller för handläggningen i tingsrätten (se NJA 2005 s. 697). Till skillnad från vad som gäller vid handläggningen av ärenden i allmänhet finns det inte några undantagsregler när domstolen, trots en parts begäran, kan avstå från att hålla ett sammanträde och följaktligen även avslå en begäran om en sådan handläggningsform (jfr 14 § lagen [1996:242] om domstolsärenden). Regleringen innebär alltså att en part i ett ärende om kontaktförbud har en ovillkorlig rätt till sammanträde inför tingsrätten, om ett sådant begärs, även om talan är uppenbart ogrundad eller om det enligt domstolen skulle framstå som helt obehövligt.

När den ursprungliga lagen om besöksförbud infördes motiverades den ovillkorliga rätten till sammanträde främst med att ett sådant förbud är en ingripande åtgärd som inte bör meddelas utan att den som åläggs det har fått tillfälle att framföra sina synpunkter. I förarbetena uttalades också att det för att domstolen ska få ett fullgott underlag för sin bedömning är värdefullt om parterna, i den mån de vill, muntligen får lägga fram sina synpunkter på ett eventuellt förbud. (Se prop. 1987/88:137 s. 31.) Det är således inte endast den som ett förbud riktas mot som kan ha ett intresse av att få lägga fram sin sak muntligt utan samma rättighet har den som ansökt om, som det numera heter, kontaktförbud.

När AA och hennes medpart begärde att muntligen få lägga fram sin sak skulle tingsrätten ha hållit ett sammanträde innan ärendet avgjordes. CC ska kritiseras för detta.

Av Högsta domstolens avgörande NJA 2020 s. 1061 framgår att en prövning av ett beslut om kontaktförbud måste anses angå den berördes civila rättigheter och skyldigheter i den betydelse som avses i artikel 6 i Europakonventionen, under förutsättning att det är frågan om en reell och seriös tvist. Det är enligt min mening självklart att den enskilde då ska ha rätt till domstolsprövning. Däremot väcker det här ärendet frågan om den rätten ska innefatta en ovillkorlig rätt till sammanträde i tingsrätten samt om den skillnad i detta avseende som finns mellan lagen om kontaktförbud och lagen om domstolsärenden är sakligt

motiverad. Jag finner därför anledning att översända en kopia av mitt beslut till regeringen för kännedom.

Det som i övrigt förekommit ärendet ger inte anledning till några ytterligare åtgärder eller uttalanden från min sida.